

Vint anys de turisme a la Costa Brava (1950-1970) – Esteve Fàbregas

Els llibres que parlen del present solen guanyar interès amb el pas dels anys, quan el que inicialment era mer costumisme esdevé una part de la història. Si l'autor té voluntat d'estil, a banda d'informació el lector n'obté plaer, que sempre s'agraeix. És el cas de *Vint anys de turisme a la Costa Brava (1950-1970)*, d'Esteve Fàbregas i Barri (Lloret de Mar, 1910 – 1999). Esteve Fàbregas va ser un dels personatges que ha de tenir tot col·lectiu que aspiri a deixar petja: dinamitzador, erudit local, cronista, historiador amateur -en una paraula, pencaire. Quan va escriure aquest llibre ja havia publicat *Lloret de Mar* (1959), la primera recopilació de documents històrics de la vila. Més tard en vindrien d'altres com la biografia del pintor Josep de Togores o el diccionari de veus populars i marineres -l'últim llibre que va publicar, el 1985.

Vint anys de turisme a la Costa Brava, aparegut el 1970, dona compte del “capgirell” que va viure la costa gironina a conseqüència del turisme massiu a partir dels anys cinquanta. Com avisa l'autor a les primeres pàgines, “serà casual qualsevol semblança d'aquestes realitats amb la ficció.” La primera part del llibre, *Un retaule sorprenent*, recorda com la Costa Brava va passar de manera successiva per la dedicació al mar, la indústria surotapera, els gèneres de punt, l'horta i el contraban fins a centrar-se en l'economia de l'estiueig, amb totes les conseqüències que fan al cas (aparició de nous rics, creació d'infraestructures, fluxos immigratoris): el 1969 la província de Girona ocupava el segon lloc de l'Estat en nombre de places hoteleres (més de 50.000), només per sota de les Balears.

La segona part del llibre, *Adéu*, ofereix un repertori nostàlgic. “No oblidarem fàcilment l'encant de les hortes; l'olor confortant de les corts del bestiar i la flaire d'api madur que s'hi respirava; l'antic soroll dels catúfols en rodar la sínia, i el murmurí de l'aigua, que el crepuscle tenyia de porpra i de blau marí, en escolar-se per les rases, entremig dels sembrats i dels aspres que aguanten les plantes enfiladisses.” En aquest punt hem de recordar el subtítol del llibre: *Cara i creu d'una època divertida*. L'enfilall d'anècdotes que ens ofereix Fàbregas se situa entre la nostàlgia i l'alleujament. Perquè quan les hortes van esdevenir urbanitzacions va desaparèixer un paisatge i una manera d'entendre el món, certament, però també es va esvaïr la misèria de postguerra, que era estesa i profunda. Un dels capítols, titulat *El capvespre dels pobres*, explica que hi havia qui tirava el setrill buit de l'oli a l'olla, per donar-hi gust, i que de mica en mica

aquestes figures paupèrrimes van anar desapareixent del litoral. En contrapartida, com recorda l'autor citant una faula de La Fontaine, els maldecaps van substituir les privacions, i es va perdre el costum de cantar pels carrers. “Adéu a la roba blanca, rentada a la riera i estesa a la platja. Adéu a les aigües escasses, de mina, que davallaven de la muntanya. Adéu –per què no?- als dipòsits de les bescambres” (les bescambres eren les comunes, aclarim). Tot el llibre presenta aquesta ambivalència, ja que els canvis ocasionats pel turisme no es poden encabir íntegrament en l'apartat de virtuts ni en el de defectes.

La tercera part, *Fulls de calendari*, repassa els escenaris de la Costa Brava des de l'inici de la temporada fins a l'arribada de l'hivern: la importància de les cubes que subministraven aigua als establiments hotelers, l'arribada dels *toristes* (individus que venien d'altres llocs del món a contemplar les curses de braus), la possibilitat de llogar als visitants fins els espais més insalubres. Entre les noves maneres de guanyar-se la vida, val la pena destacar la que l'autor anomena “la ruta emètica”: es tractava d'estar pendents dels turistes marejats, ja que després que alliberessin l'estómac a la via pública sempre era possible trobar per terra alguna pertinença de les que s'extraviaven en el procés.

La quarta part, *Geni i figura*, és la quota dedicada a personatges i fenòmens locals, mentre que la cinquena i última, *Dibuixos animats*, ofereix novament el contrast entre la Costa Brava d'abans i la d'ara (de l'ara de l'autor, que, vista gairebé mig segle després, també és la d'abans, o la d'una mica després d'abans). Així, Esteve Fàbregas dedica un text a la dona marinera, que havia de fer créixer la família sense la companyia del marit, ja que els viatges a Amèrica podien implicar anys sense tornar a la llar. Al costat d'aquesta figura pràcticament extingida, sorgeix la del cambrer que a la nit es transforma en *cantaor* o *bailaora*. Aprenem, finalment, una distinció que fins a cert punt encara és operativa, la que diferencia els “estiuiejants” (de Barcelona) i els “turistes” (estrangers).

Vint anys de turisme a la Costa Brava (1950-1970) és un llibre agradable, escrit en una llengua genuïna, que recull les impressions d'un home ponderat (en part aparegudes en forma d'articles a la revista local *Tramuntana*). Li podríem retreure que, malgrat el títol, parla més de Lloret que de la Costa Brava, tot i que en molts aspectes aquesta vila funciona com a sinèdoque -la part pel tot-, ja que succeïen fets molt semblants a Blanes, l'Estartit o Roses. Avui dia, seria necessari afegir-hi una perspectiva ecologista, que ell amb prou feines insinua. Les seves objeccions són més

aviat morals, ja que assenyala la hiperpecuniosi (acumulació de diners) com un daltabaix per a molts ciutadans. El llibre queda com a memòria d'uns anys en què els lloretencs, quan es creuaven pel carrer, deixaven anar un desig curiós: “Salut i anglesos!”.

Els dibuixos de Cesc que incorpora el llibre són el complement perfecte dels textos: bonhomiosos, malencònics, allunyats de qualsevol simplificació. Com la citació inicial de Beaumarchais, ajuden a entendre el to: “Je me presse à rire de tout de peur d’être obligé d’en pleurer”.